HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מה יום טוב שנדחה מפני קרבן יחיד אין רציחה דוחה אותו קרבן יחיד שהוא דוחה את יום טוב אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותו הניחא למאן דאמר (א)[א]אין נדרים ונדבות קריבין ביום טוב אלא למאן דאמר נדרים ונדבות קריבין ביום טוב מאי איכא למימר אלא אמר רבא לא מיבעיא למ"ד נדרים ונדבות קריבין ביום טוב דהא לא מתקיים מעם מזבחי כלל אלא אפילו למאן דאמר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב הכתיב מעם מזבחי מזבחי המיוחד לי ומאי נינהו תמיד ואמר רחמנא [1]מעם מזבחי תקחנו למות: [ב]דיני ממונות הטמאות והטהרות כו': אמר רב אנא הואי [ב]במניינא דבי רבי ומינאי דידי הוו מתחלי ברישא והא אנן מתחילין מן הגדול תנן אמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דרבי וולס שאני מניינא דבי רבי דכולהו מנייהו מן הצד הוו מתחלי ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דר' וולס [ג]מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה יהושע הוה אלעזר והא הוה פנחס הוו זקנים והא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שניה קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שניה קאמרינן והא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כוליה שניה קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא והא איקטיל כולהו שניה קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה [ד]אמר רב אדא בר אהבה אף אני אומר מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן הונא בר נתן מיכף הוה כייף ליה לרב אשי: [ד]דיני נפשות מתחילין מן הצד: מנא הני מילי אמר ר' אחא בר פפא אמר קרא [2]לא תענה על ריב לא תענה על רב רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מהכא [3]ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש [את] חרבו ויחגרו איש [את] חרבו ויחגור גם דוד את חרבו אמר רב [ה]שונה אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות מיתיבי [ה]הטהרות והטמאות האב ובנו הרב ותלמידו מונין להם שנים דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות קידוש החדש ועיבור שנה אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להן אלא אחד

כי

אין רציחה דוחה אותו. דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד[ו] דהא בי"ט נמי כל מלאכה לא תעשה כתיב[ז]: **הניחא כו'.** מסקנא דמילתיה דרבא היא. הניחא למאן דאמר נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב מצית לאוקמי מעם מזבחי[ח] בקרבן יחיד דלא דחי לא שבת ולא יום טוב דהו לא מידריש ק"ו כדאמרן: **אלא למ"ד קריבין.** איכא למדרש ק"ו כדאמרן ולההוא תנא היכא מוקמת מעם מזבחי ופלוגתייהו במסכת ביצה: **אלא אמר רבא.** על כרחיך אתא מעם מזבחי ועקריה לקל וחומר בין מקרבן יחיד בין מקרבן ציבור דלא מיבעיא למ"ד קריבין דכיון דקרבן יחיד דוחה יום טוב אי אתית למידרש קל וחומר לא מיתוקם מעם מזבחי כלל ועל כרחיך לא תדרש ק"ו ואתא קרא ועקריה אלא אפילו למאן דאמר כו' ואיכא לאוקמי לקרא בקרבן יחיד דליכא ק"ו ובקרבן ציבור לא בעית לאוקמיה לקרא משום ק"ו על כרחיך ממשמעותיה מיתוקם נמי בקרבן ציבור דמזבחי משמע המיוחד לי דהיינו תמיד שהוא עיקר כל הקרבנות: **הוו מתחלי ברישא.** במניינא דסיקריקון אמרה רב בפ' הניזקין (גיטין דף נח:) דקתני הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כו' ואמר רב אנא הוה בההוא מניינא ומינאי דידי הוה דאתחילו ברישא: **מן הצד הוו מתחלי.** מפני ענוה יתירה שהיתה בו: **בריה דרבי וולס**[ט]: **במקום אחד.** תורתן וגדולתן של ישראל באדם אחד שאין כמותו בכל ישראל בתורה ובגדולה כגון משה שהיה גדול על כל ישראל במלכות ובתורה וכן רבי בנשיאות ובתורה: **הוה אלעזר.** חבירו בתורה ולא הוי מקום אחד: **והא הוה פינחס.** משמתו יהושע ואלעזר: **הוו זקנים.** כגון עתניאל ואבצן[י] ובועז: **עירא היאירי.** במו"ק (דף טז:) אמרינן דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות ודוד היה מנהיגו עליו לראש דכתיב (ש"ב כ) עירא היאירי היה כהן לדוד: **שמעי.** גדול היה כדאשכחן [שם יט] שירד לקראת דוד הירדן באלף איש: **שבנא.** שהיה ישיבתו גדולה משל חזקיה כדאמר בפ' זה בורר (לעיל כו.): **לא תענה על רב.** כתיב בלא יו"ד משמע לא תחלוק על מופלא של ב"ד הלכך לא מתחילינן מיניה דלמא חזא ליה חובה ולא פליגנא עילויה ומתחילין מן הצד (א) [כ](שלא ישמע) אחד דברי אחד מן המזכים ויסכים עמו: **ויחגור גם דוד חרבו.** באחרונה נמנו עליו לדונו משום מורד במלכות: **שונה אדם לתלמידו.** ומראה לו פנים לזכות ולחובה בתוך הדין ודן עמו ונמנה עמו או לזכות או לחובה ומטין הדין על פי התלמיד כאחד מן הדיינין: **הטמאות והטהרות.** שהוראתן ביחיד ואין בהם מנין אלא אם כן חולקין וצריך לעמוד למנין אם רבו (ב) הטמאין או המטהרין מונין את האב ובנו או את הרב ותלמידו בשנים אבל דיני ממונות ונפשות ומכות שמנין שלהם אף בתחילת הדין [ל]ומן התורה שזה צריך שלשה ודיני נפשות כ"ג וכן קידוש החודש שצריך שלשה דמשפט כתיב ביה (תהלים פא) כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ומוקמינן ליה בקידוש החודש במס' ר"ה (דף כה:) וכן עיבור השנה שצריך שלשה חמשה ושבעה [לעיל י:] אין האב ובנו כשרין זה עם זה ולא הרב ותלמידו נמנין אלא אחד. וסיפא דבריי' לא ישב בצידו ואפילו שותק אלא יעמוד והולך לו:

כי

ומה י"ט. וא"ת ומנ"ל דלא דחיא רציחה י"ט הא אפי' שבת דחיא אי לאו משום דכתיב (שמות לה) בכל מושבותיכם ובי"ט לא כתיב א"כ תדחה י"ט בק"ו ומה עבודה שדוחה יום טוב רציחה דוחה אותו וכו' וי"ל דאיכא למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה ואין נדחית מפני הרציחה והוא הדין י"ט מיהו אין שייך למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה דהיינו עבודה שאינה נדחית מפני הרציחה דהא אמילתיה דאביי קאי ול"נ דל"ק מידי כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא לחומרא אמרינן: **והא** הוה חזקיה. אית ספרים דלא גרס ליה דחזקיה לא היה מושל על כל ישראל שכבר גלו עשרת השבטים ועוד דשבנא רשע היה ולא ממניינא הוא[מ] ותדע דכי פריך (ג) הוה דוד לא משני הוה אחיתופל שקראו דודי[נ] אלופו ומיודעו כיון דרשע הוה אינו מן המנין וקצת קשה דלא משני הוה מפיבושת שהיה מבייש פני דוד בהלכה (ברכות ד' ד.): **כולהו** שניה קאמרינן. דמשהותחל' גדולתן לא פסק כולהו שני' והשתא לא קשה לספרים דגרסי והא הוה אלעזר הוה פנחס דהכי פריך והא הוה אלעזר שהותחלה גדולתו אחר של יהושע ותימה דלא משני איהושע הוה עתניאל בן קנז שהחזיר הלכות (הלכות) שנשתכחו מישראל בימי אבלו של משה (תמורה דף טז:): **והא** הוה הונא בר נתן. שהיה קרוב למלכות כדאיתא בפ"ב דזבחים (דף יט.) דאתקיים ביה והיו מלכים אומניך: **דיני** נפשות מתחילין מן הצד. משום לא תענה על רב[ס] אבל בדיני ממונות לא חיישי' ומ"מ דרך שאלה יכולין לענות ואפשר לא תענה על רב בדיני נפשות כתיב ולא בדיני ממונות אע"ג דלנטות קאי נמי אדיני ממונות למאן דמוקי לה בריש מכילתין (דף ג:) בב"ד נוטה: **רבה** בר בר חנה אמר ר' יוחנן מהכא ויחגרו איש וגו'. הכא משמע שמורד במלכות (ד) ובעי למידייני' דדוד היה חושב עצמו מלך וכן בפרק במה בהמה (שבת דף נו. ושם) גבי אוריה שהיה לו לדוד לדונו בסנהדרין ולא דייניה אע"ג שהיה מורד במלכות כדאמרינן התם וקשה דהא אמר במגילה (דף יד: ושם) דמורד במלכות לא בעי למידייניה ויש לומר לא בעי למידייניה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות ולידע אם הוא מורד במלכות ונראה הא דאמר לא בעי למידייניה לענין הא דתנן בפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה ובלילה שלאחריו אין גומרין והאי גומרין בו ביום לחובה והיינו דקאמרה ליה אביגיל וכי דנין דיני נפשות בלילה כדאמרינן לעיל בפירקין (דף לד:) דנגד השמש בעינן והשיב לה דלא בעי למידייניה כשאר דיני נפשות אלא גומרין בו ביום לחובה וכן מוכח בירושלמי דפירקין דאמרה ליה וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום: **אין** מונין להם אלא אחד. משום קידוש החדש ועיבור השנה איצטריך דלענין דין פשיטא דאין קרובים כשרים:

לאתויי

עין משפט
נר מצוה

נ א מיי' פ"א מהלכות חגיגה הלכה ח והל"י:

נא ב ג מיי' פ"א מהל' סנהדרין הלכה ו:

נב ד מיי' שם הלכה י טוש"ע חו"מ סימן יט סעיף ה:

נג ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם ובהג"ה:

◆

רבינו חננאל

קרבן יחיד מק"ו ומה יו"ט שנדחה מפני קרבן יחיד לדברי האומר נדרים ונדבות [אין] קריבין ביו"ט [אלא למ"ד קריבין מאי איכא למימר] אין רציחה דוחה יו"ט קרבן יחיד שדוחה יו"ט אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותה הניחא למאן דאמר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט הנה קמה ליה ק"ו אלא אמר רבא לא מיבעיא למאן דאמר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט דכי האי גוונא לא דיינינן ק"ו לבטל מקרא מן התורה שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות בפירוש ריבתה התורה שתהא רציחה דוחה את העבודה אלא אפילו למאן דאמר נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט מעם מזבחי כתיב מזבחי המיוחד לי ומאי ניהו תמיד וכ"ש קרבן יחיד דדחי: **דיני** ממונות מטים על פי עד אחד בין לזכות בין לחובה כו'. ירושלמי א"ר ינאי אילו ניתנה תורה חתוכה לא היתה עמידה לרגל מאי טעמא וידבר ה' אל משה לאמר אמר לפניו רבון כל העולמים הודיעני היאך היא הלכה א"ל אחרי רבים להטות. רבו המזכים זכאי. רבו המחייבים חייב כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור מנין ודגלו וכן הוא אומר אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים ואמר מישרים אהבוך. א"ר יוחנן כל מי שאינו יודע לדון את השרץ לטמאו ולטהרו מאה פעמים אינו יכול לפתוח בזכות. תלמיד ותיק היה לרבי והיה מטהר ומטמא השרץ מאה פעמים. אמרי ההוא תלמיד קטוע מטורא דסיני הוה: **דיני** ממונות הטהרות והטמאות כו' אמר רב אנא הוינא במניינא דבי רבי ומיני הוה מתחלי ברישא. והתנן מתחילין מן הגדול ואסיקנא כל מנייניה דבי רבי מן הצד הוו מתחלי והן אמרו מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. איני ואחר לא מצאנו. והא הוה יהושע ודחינן הוה אלעזר בהדיה כי קאמרינן דליכא אחר בהדיה והא הוה אלעזר הוה פנחס כו'. ואסיק' אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד. והונא בר נתן מיכף הוה כייף ליה לרב אשי: **דיני** נפשות מתחילין מן הצד. פי' מאי טעמא אין מתחילין מן הגדול שנאמר לא תענה על רב כלומר כיון שיתחיל הגדול ויאמר זכות או חובה אין לאחר לחלוק על דבריו. ר' יוחנן אמר מהכא ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו וגו' וחגר דוד אחריהם. אמר רב שונה אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות ומותבינן עליה הטהורות והטמאות האב ובנו הרב ותלמידו מונין להם שנים ודיני נפשות ודיני מכות וקידוש החודש ועיבור השנה אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד ופרקינן כי אמר רב שונה אדם

מסורת הש"ס

א) ביצה יט. [שבת קיד. פסחים לח. מנחות ק:], **ב)** גיטין נט., **ג)** שם, **ד)** [גיטין שם ע"ש], **ה)** [תוספתא פ"ז], **ו)** [מגילה ז:], **ז)** [עי' ויקרא כג], **ח)** [שמות כא], **ט)** נ"א כך שמו, **י)** גי' רש"ל שהוא בועז, **כ)** שיטמע מהרש"א ועי' רש"ל, **ל)** [נ"ל מן], **מ)** [לעיל כו.], **נ)** [לקמן קו.], **ס)** עי' ר"מ ורש"א,

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת: שמות כא יד

2. לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת: שמות כג ב

3. וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ אִישׁ אֶת חַרְבּוֹ וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת חַרְבּוֹ וַיַּחְגֹּר גַּם דָּוִד אֶת חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ אַחֲרֵי דָוִד כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וּמָאתַיִם יָשְׁבוּ עַל הַכֵּלִים: שמואל א כה יג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תענה וכו' מן הצד שמא ישמע אחד: **(ב)** ד"ה הטמאות וכו' אם רבו המטמאין: **(ג)** תום' ד"ה והא וכו' דכי פריך והא הוה: **(ד)** ד"ה רבה וכו' שמורד במלכות היה ובעי:

◆

מוסף רש"י

ומינאי דידי הוו מתחלי ברישא. ממני שאלו תחלה בשורה כשהיינו יושבין מה דעתי נוטה, והוא היה בינוני, לא מן הגדולים ולא מן הקטנים, ואני שמעתי שקטן שבהם היה (גיטין נט.). **מן הצד הוו מתחלי.** משום לא תענה על ריב, ודרשינן לא תענה על רב, לא תחלוק על מופלא שבבית דין, ולא מוקמי ליה לרישא דקרא בדיני נפשות, ואע"ג דסיפיה דקרא לא מיתוקם אלא בדיני נפשות (שם). **תורה וגדולה במקום אחד.** שתהא תורתן וגדולתן של ישראל במקום אחד, שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו (שם). **והא הוה פנחס.** לאחר אלעזר תורה וגדולה, שהיה כהן גדול אחר אביו (שם). **הוו זקנים.** שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו כדכתיב (יהושע כד) אשר האריכו ימים אחרי יהושע (שם). **והא הוה שאול.** גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים כדאמרינן בערובין (נג.) שאול לא גלי מסכתא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע (שם). **והא נח נפשיה.** דשמואל קודם שאול (שם). **כולהו שניה קאמרינן.** משעמד בגדולה תהא תורה וגדולה במקום אחד, וזה בתחילת גדולתו לא יחיד היה בתורה (שם). **הוה עירא היאירי.** גדול בתורה היה כדאמרינן במו"ק (טז:) דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות (שם). **הא הוה חזקיה.** חזקיה מלך יהודה גדול בתורה היה, כדאמרינן בחלק (צד: שם). **הוה שבנא.** גדול בתורה היה כדאמרינן (לעיל כו.) שבנא הוה דריש בתליסר ריבוותא וחזקיה בחד סרי ריבוותא (גיטין שם). **והא איקטיל.** סנחריב הרגו כדאמרינן בזה בורר (לעיל כו. גיטין שם).